

Posudek od vedoucího práce

JASTŘEMBSKÁ, Klára. *Kritika strukturalismu v československé lingvistice 50. let 20. století*. Bakalářská diplomová práce. Olomouc 2015.

Téma, které si Klára Jastřembská zvolila pro svou práci, nepatří k nejsnadnějším – vyžaduje dobrý přehled po dějinách střední a východní Evropy ve 20. století, dále alespoň základní znalost politických teorií, ale především klade nemalé nároky na zvládnutí teorie lingvistické. O prokázání toho všeho diplomantka ve své práci usiluje, ale s různou mírou úspěšnosti.

Kladně hodnotím především závěrečné kapitoly práce (od s. 25 dále), ve kterých autorka předkládá výsledky frekvenční a tematické analýzy textů, kritizujících strukturalismus – s úspěchem využívá programu QUITA, který jí umožnil získat data, jež podle mého soudu velmi výmluvně dokládají podstatu diskuzí o lingvistické teorii v 50. letech 20. století. Totiž že tyto diskuze měly (z hlediska jakobsonovských jazykových funkcí) zejm. funkci fatickou – cílem nebylo, jak autorka správně poznala (s. 20, 52 i jinde), věcně kritizovat strukturalismus jako vědeckou teorii, ale pouze soutěžit v prokazování devótnosti vůči stalinistickému režimu a učení. Cílem tzv. diskuze o strukturalismu bylo deklarovat svou konformnost a „zachránit si kůži“ – jako ofenzivní (sebe očišťující a jiné obviňující) se v tomto směru jeví texty F. Trávnička (s. 50–51), jako defenzivní pak texty V. Skaličky (s. 35). Absurdnost celé diskuze K. Jastřembská dokázala konečně i textovou analýzou překladu obou „zásadních“ Stalinových statí ze sovětské *Pravdy* a z časopisu *Bolševik* – z analýzy vyplynulo, že se ani hlavní témata předchozích Stalinových (anebo quasi-Stalinových) prací: předpokládám, že diplomantka má na mysli zejm. *Základy leninismu*) v této diskuzi neobjevují (s. 53), a to ani přesto, že se autoři polemik se strukturalismem až do omrzení stále znovu a znovu odvolávají na Stalina.

To jsou klady posuzované práce. Bohužel musím konstatovat, že po stránce kompoziční, formální a někdy také věcné má diplomová práce K. Jastřembské některé neopominutelné nedostatky – není např. jasné, proč je Marrovo učení popsáno v rámci 3. kapitoly, nadepsané *Pražský lingvistický kroužek*. Někdy jsou v práci komolena jména – Stalinův „dvorní“ lingvista se nejmenoval pouze *Sergejevič Čemodanov*, ale *Nikolaj S. Č.* (s. 12), město na jihovýchodní Moravě není *Kyjev*, ale *Kyjov* (s. 48). Nevysvětlují se některé dobové termíny, které byly v diskuzích užity s hodnotící platností, např. termín *arakčejevský režim* (s. 18), který odkazuje k ruskému generálovi z přelomu 18. a 19. století Alexeji Andrejeviči Arakčejevovi, vynálezci brutálně disciplinovaných tzv. vojenských osad. Roman Jakobson, jedna z klíčových postav strukturalismu a také jedna z hlavních příčin kritiky

tohoto teoretického směru v československém prostředí, neemigroval, jak autorka píše, „již v roce 1937“ (s. 54), ale až v dubnu 1939 (tedy až za protektorátu a za velmi dramatických okolností). Dojem z práce K. Jastřembské kazí také četné stylistické neobratnosti, např. „Bělič kritizuje strukturalismus za nedostatek možností při zkoumání jazyka“ (s. 48), „Zda je tato teorie správná nebo ne zde nebudu traktovat“ (s. 34) nebo „...jsou to práce tematicky nevyhraněné, obecně pojednávající o strukturalismu, protože jejich jedinými lemmaty jsou *jazyk a strukturalismus*“ (s. 51). Na škodu je také velké množství překlepů a chyb – pomineme-li chyby v interpunkci nebo ve skloňování archaického relativia *jenž* (s. 5: „...dílo, jenž je krokem mimo dosavadní zaměření lingvistické vědy“), překvapuje např. chybování v titulu velmi často tematizovaného časopisu *Slovo a slovesnost* (na s. 12, 13, 17, 29, 43 autorka píše *Slovo a Slovesnost*). K. Jastřembská se také často dostává „do vleku“ dobových textů, které reprodukuje, a přejímá z nich psaní typu *posiční varianta* (s. 43) nebo slovotvorné varianty *synchronický* (s. 45–47, 54) a *diachronický* (s. 45), které však neužívá důsledně (jinde, např. na s. 5, 6, 10, 11, 25, 35, 37 nebo 40, je termín *synchronní* atd.).

Při vědomí náročnosti oněch značných tematických přesahů mimo lingvistiku, které autorka ve své práci musela vykonat, však práci K. Jastřembské i přes výhrady, jež jsem uvedl, doporučuji k obhajobě. Prozatím pro ni navrhuji hodnocení **D**.

V Olomouci dne 16. května 2015

PhDr. Ondřej Bláha, Ph.D.